

Korist jača od sankcija

Što je pokazala prva godina provođenja Zakona o finansijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi, piše odvjetnik **Mićo Ljubenko**, član Radne skupine za Stečajni zakon

Prvoga listopada navršit će se prva godina primjene Zakona o finansijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi ili, kolokvijalno, predstečajnog zakona. Fina je očekivala 55.009 dužnika u predstečajnom postupku, što je i danas podatak na njenim internetskim stranicama. Takvo je očekivanje vjerojatno bilo povezano s podatkom da ima nešto više od 55.000 dugotrajno blokiranih poduzeća koja su po sili toga zakona do 31. prosinca 2012. morala pokrenuti taj postupak ili stečaj.

Istekom tog prvog zakonskog roka može se reći da se nije gotovo ništa dogodilo. Preciznije, prijavio se samo 1.731 dužnik od više od 70.000, koliko ih je imalo obvezu kao blokiranih, sve to bez nelikvidnih, jer njihov broj nije moguće utvrditi. Očito je bilo da zakonska obveza, pa ni sankcija nije dovoljan motiv za dužnike. Ovdje je moguće odvojiti više od 19.000 blokiranih dužnika bez zaposlenika i znatnije imovine, koji nisu dužni, ali su imali pravo podnijeti zahtjev za nagodbu i koji će po svemu sudeći još dulje vegetirati kao neobična statistička činjenica.

Međutim, uskoro je krenuo značajan val koji nije vezan uz zakonsku obvezu i sankciju, nego uz shvaćanje dužnika da se postupkom dobiva vrlo dobar "benefit", kako se to popularno kaže u menadžerskom žargonu. S krajem srpnja Ministarstvo financija objavilo je da je Fini

podneseno 4.713 prijedloga. Na Trgovački sud Zagreb do 5. srpnja stiglo je 145 prijedloga nagodbe, a do 26. kolovoza broj se popeo na 235 prijedloga. Kako je poznato, jedan od tih postupaka je u zastoju radi ocjene ustavnosti.

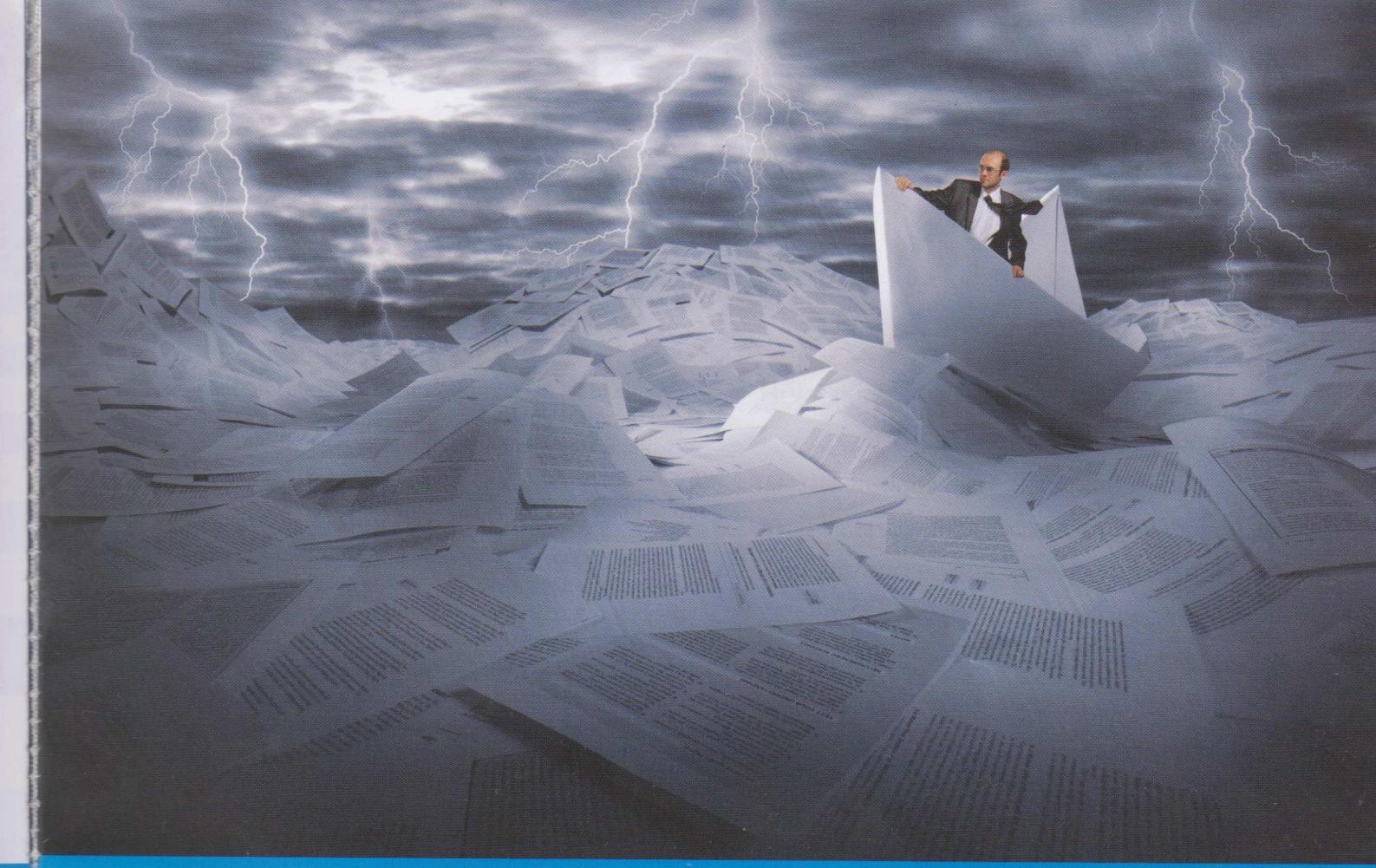
Iz navedenoga je vidljivo da će možda i 90 posto prijedloga nagodbe biti zapravo prijedlozi stečaja, kao i tendencija naglog porasta broja i predloženih i nagođenih u Fini posljednjih mjeseci.

Očito je i da očekivani broj od 55.009 u prvoj godini neće biti ni približno dosegnut. Međutim, kako se svaki željeni zaključak naknadno statistički može opravdati, također je točno da su do sada u postupke predstečajne nagodbe uključena potraživanja u visini iznad 47 milijardi kuna te se može zaključiti i da je glavnina nelikvidnosti ušla u nadzor ovog zakona.

Nakon početnog opreza, sada se nazire i opasnost prevelike privlačnosti ovog zakona. Naime, moguće je fiktivnim prikazom nelikvidnosti, čak i fiktivnom blokadom računa isprovocirati status koji će omogućiti kasnije legalno umanjenje obveza. Formalna potvrda o statusu nelikvidnosti (još) se ne izdaje. Utvrđenje statusa nelikvidnosti svakako je nepouzdano, a prema zakonu (članak 17.) daje uporište za uskraćivanja plaćanja i prije samog formalnog postupka.

Čudne percepcije

Kako su većinom svi ovi dužnici već prethodno po Stečajnom zakonu morali pokrenuti stečaj, koji dužnicima

nije donosio "benefit", očito da je jedan od bitnih razloga za percepцију stečaja kao neuspješnog postupka i to što ga dužnici nisu prepoznali kao postupak u kojem oni imaju korist.

Percepција vjerovnika o stečaju pitanje je za psihološku analizu. Prvi odgovor vjerovnika je uvijek da je stečaj – prespor. Međutim, na pitanje očekuju li da će se u njemu namiriti ili imaju li takva iskustava, vjerovnici još uvjerenije odgovaraju da ne očekuju namirenje u stečaju. Kako sad objasniti da je presporo nešto od čega ne očekujete – ništa?

Čak ni vrlo uspješniji stečajevi nisu uspjeli otkloniti nepovjerenje vjerovnika, kao na primjer Pevec, gdje su nastavili raditi svi koji su htjeli i mogli. Vjerovnici su dobili dionice za koje redovno navode da im ne vrijede, ali ih ne žele prodati makar po manjim vrijednostima. Logično bi bilo da želite prodati ono što vama ne vrijedi, a drugome vrijedi.

Namirenje vjerovnika u cijelosti gotovo je nemoguć cilj u stečaju, ali to je prirodno. Vjerovnici moraju razumjeti da dužnik koji ima imovinu za namirenje svih dugova nije načelno ni trebao ići u stečaj. Takav neprezadužen, a samo nelikvidan dužnik treba reprogramirati svoje obveze, a ne sebe likvidirati.

Zašto reprogram ranije nije bio moguć?

Mnogi se pitaju je li ovaj zakon bio potreban ili nužan. U stečaju se i prije moglo, kao i sada, likvidirati dužnika, a tko se želio dogovoriti s vjerovnicima, radio je to

S krajem srpnja Fini je podneseno

4.713 prijedloga predstečajne nagodbe, a na Trgovački sud je do 26. kolovoza stiglo 235 prijedloga. Možda i 90 posto tih prijedloga bit će prijedlozi stečaja

i bez zakona. Zvuči logično, ali nije točno. Gospodarska je praksa u recesiji pokazala da su dogovori dužnika s vjerovnicima izuzetno zahtjevan cilj i da u pravilu ne uspijevaju te konačno završavaju stečajem.

Mišljenja sam da je jedan razlog uvijek bio temeljan za to, a ponekad i jedini razlog. Neuspjeh zbirnih pregovora s vjerovnicima u pravilu je uzrokovani činjenicom da se ne može uskladiti zajedničko povlačenje s blokade računa i sprječavanje novih blokada. Naravno da svi vjerovnici nisu nudili iste uvjete za svoje povlačenje. Nekim bi vjerovnicima odgovarala samo isplata za prestanak blokade, što bi dovodilo do nepremostivih situacija, u kojima bi neki vjerovnici trebali bili namireni, a neki reprogramirani. Nitko nije bio spremna financirati nerazumne, niti bi tada bili zadovoljni razumni, koji nisu namireni.

Kako se nije moglo osloniti samo na poslovnu savjest vjerovnika, koja je u pravilu bila protivna njihovom in-

Utvrđenje stvarne nelikvidnosti nepouzdano je i moguće je fiktivnim prikazom nelikvidnosti, čak i fiktivnom blokadom računa, isprovocirati status koji će omogućiti legalno umanjenje obveza. U tome je buduća opasnost prevelike privlačnosti predstečajnog zakona

teresu, očito je bilo da je potreban zakonski mehanizam za deblokiranje posrnulih, koji imaju izgleda za nastavak poslovanja.

Po uzoru na Sloveniju, ali...

Nije tajna da je hrvatski zakon temeljen, a dijelom i identično preuzet iz slovenskog primjera takvog zakona.

Slovenija je taj zakon pripremila i izglasala 2007., dok su još ekonomski analitičari većinom smatrali da neće biti recesije, a stečaj je bio marginalan pojavnji oblik, izvan fokusa javnosti.

U međuvremenu je Slovenija napravila pet izmjena tog zakona, parlament je izdao dva vjerodostojna tumačenja, a Ustavni sud donio dvije odluke o pitanjima koja se tiču pojedinih članaka.

Može li se zaključiti da je nedostatak zakona u tome što je on zapravo preslikan slovenski zakon, a Slovenija nije imala ni slično izraženu nelikvidnost kao Hrvatska? Nije preslikan, doduše, vrlo bitan dio, a to je da je u Sloveniji cijeli postupak ustrojen na sudu, što opet daje argumente kritičarima.

Nakon izbora Fine kao tijela koje će provoditi postupak, prve su kritike očekivale koliziju interesa na način da će Fina braniti status države kao vjerovnika i obratno. Međutim, za sada Ministarstvo financija nije išlo u sukobe s ostalim vjerovnicima niti je miniralo postupke. Moguća zlouporaba poreznog duga, koja je dodatno uređena posljednjom izmjenom zakona, u

Ocjena ustavnosti – pravilo, a ne iznimka

Ocjena ustavnosti ključnih zakona uobičajan je postupak i poželjno bi bilo da se uključi i stručna javnost, umjesto da naknadno eventualno kritizira odluku Ustavnog suda, kakva god bila

Prijedlozi za ocjenu ustavnosti zakona nisu iznimka, štoviše, iznimka su značajniji zakoni za koje nisu podneseni takvi prijedlozi. Stručna je javnost gotovo dužna dati doprinos razmatranju pitanja moguće neustavnosti određenog zakona. Komentiranje nekog sudskog postupka neprimjereno je u odnosu na konkretni slučaj, ali je – suprotno tome – primjereno i poželjno iznijeti stavove u odnosu na postupak ocjene ustavnosti zakona kao pitanja općeg značaja.

U tom bi smislu bilo poželjno da stručna javnost izradi svoj stav o potencijalnim pitanjima neustavnosti na konstruktivan način, umjesto da nakon odluke iznosi moguću kritiku stavova Ustavnog suda.

Prvu i temeljnju prigodu za konstruktivan pristup predstečajnom zakonu stručna je javnost propustila od srpnja do kraja rujna 2012. godine. Tada je zakonodavac dao tekst zakona na prvo čitanje i omogućio struci od dva do tri mjeseca za izražavanje stavova. Reakcija tada nije bilo.

Stručna javnost nije reagirala ni nakon donošenja predstečajnog zakona do donošenja Uredbe krajem 2012. dok postupci još nisu krenuli, kada je bila druga prigoda da se usklade stručni stavovi.

Poslodavci i sindikati izrazili su načelnu suglasnost o ovom zakonu,

strukta je s određenim zakašnjnjem izrazila mnoge primjedbe. Suština primjedbi usmjerena je na pitanja nezaštićenosti vjerovnika, kao i njihovu neravnopravnost zbog preglasavanja. Valja podsjetiti da mnoga pravila u ovom zakonu, kad je riječ o tim pitanjima, ipak nisu noviteti, nego su poznata i iz drugih zakona, a ponajprije iz srodnog Stečajnog zakona. Glasovanje o pravima vjerovnika jedan je od osnovnih načina odlučivanja u stečaju, s time da se odluke tamo donose natpolovičnom većinom, a u predstečaju dvotrećinskom većinom. Osporeni vjerovnici u oba slučaja mogu dalje dokazivati u parnici svoju tražbinu, u predstečaju mogu prije tužbe sudu čak i žalbom rješiti ovo pitanje, a kasnije tužbom Upravnog suda, pa i tužbom redovnom sudu na poništenje same nagodbe. U stečaju razlučni vjerovnici zadržavaju i svoja razlučna prava i glasuju ravnopravno sa svima ostalima te u pravilu kao najveći logično preglasavaju ostale vjerovnike. U predstečaju razlučni vjerovnici ipak moraju dijelom korigirati svoja razlučna prava da bi imali pravo s drugima glasovati o planu dužnika. Što se može zaključiti? Ako u predstečaju postoje granično ustavna rješenja, vrlo vjerojatno ona postoje i u stečaju pa i drugim zakonima.

ovom odnosu nije sporna i privilegira državu prema ostalim vjerovnicima.

Sve isto, a neusporedivo

Postoji određena simbolika kad je riječ o ovom zakonu u Hrvatskoj i Sloveniji, koja govori o tome koliko slične stvari mogu zapravo biti suštinski različite i konačno neusporedive.

U obje je zemlje gotovo isti zakon ušao u primjenu 1. listopada – i tu je kraj sličnostima. U Sloveniji 2008., a u Hrvatskoj 2012. godine. U Sloveniji je od izglasavanja zakona do primjene prošlo 10 mjeseci, u Hrvatskoj četiri dana.

Slovenija je imala luksuz dopustiti si pogreške jer je imala više vremena, čime su i loše strane mogle biti lakše rješavane. Slovenija je zakon donijela 2007., prije krize, kao redovan propis ni po čemu bitno važniji od ostalih. Mi više nismo mogli čekati jer su važne tvrtke isle prema stečaju, a neke su i stigle u stečaj (Dalmacijavino, Dioki, Varteks i dr.).

Je li upravo slovenski model bio dobro izabran uzor, teško je reći. Činjenica je da su u Sloveniji krenuli u vlastiti zakonski *know-how*. Mi smo na njega dogradili još nadležnost specifične hrvatske institucije (Fina). Koliko je to bilo preambiciozno teško je reći, no sigurno je da nas neće moći nitko kopirati jer nitko nema Finu ili slično tijelo.

Ipak je netko odgovoran

Na kraju, zanimljivo će biti sada pratiti "slovenski testni poligon" u drugoj fazi, tko će sve ispoštivati nagodbu i što će se dogoditi s onima koji ne realiziraju nagođeno. Prejednostavno bi bilo zaključiti da će otici u stečaj. Zanimljivo će biti vidjeti kako će se u Sloveniji odrediti odgovornost onih uprava, revizora i drugih sudionika koji su ponudili neostvarive planove.

Za sada postoje slična iskustva o odgovornosti – jedino u pogledu odgovornosti za nepokretanje stečaja. U nas materijalna (ni kaznena) odgovornost po toj osnovi nije u praksi utvrđena, ako iznimke potvrđuju pravilo.

Pitanje odgovornosti, istina, nije lakše rješivo čak ni u SAD-u, gdje se tek posljednjih godina ustanovilo dokazivanje odgovornosti uprave zbog *deepening insolvency*, od-

Hrvatska je predstečajni zakon donijela po uzoru na Sloveniju, ali uz bitne razlike. Slovenija nije imala ni slično izraženu nelikvidnost kao Hrvatska i od izglasavanja zakona do primjene u Sloveniji je prošlo 10 mjeseci, a u Hrvatskoj četiri dana. Slovenija je zakon donijela prije krize, pet godina prije Hrvatske koja više nije mogla čekati jer su značajne kompanije dospjele na rub stečaja

nosno zbog produbljivanja stečaja zakašnjelim pokretanjem. Taj fenomen dakle do krize 2008. nisu poznavale ni najrazvijenije zemlje. Međutim, ovo se područje nameće kao "nova pravna tehnologija"; u Europi su najveće odštete dioničarima platile velike revizorske tvrtke upravo zbog zakašnjelog stečaja, primjerice u "slučaju Parmalat" kad su pogrešno prikazale podatke.

Dobre strane zakona

Tko ne prakticira hrvatsko pravo, možda neće odmah razumjeti sljedeći zaključak. Dobra strana ovog zakona je da se uopće – primjenjuje. Postoji mnogo zakona koji su teoretski dobri, ali se ne primjenjuju. Stečajni zakon je takav primjer. Kad zakonodavac osmisli zakon koji će se primjenjivati, već je ostvario znatan uspjeh koji se ne podrazumijeva.

Stoga se ključan dobar efekt ovog zakona prije svega ogleda u činjenici da ga dužnici primjenjuju, za razliku od Stečajnog zakona koji su dužnici izbjegavali. Izbjegavanje stečaja nije imalo alternativu, problem je bio samo u tome što ni dužnik ni vjerovnik nije imao interes da se pokreće stečaj i zato je većina dužnika sa stečajnim razlozima ostala čekajući rješenja koje neće doći. Sada mnogi

U Sloveniji je cijeli predstečajni postupak ustrojen na sudu, od 2007. godine napravila je pet izmjena zakona, parlament je izdao dva vjerodostojna tumačenja, a Ustavni sud donio dvije odluke

Dobra strana ovog zakona je da se uopće primjenjuje. Tko ne prakticira hrvatsko pravo, možda neće odmah razumjeti taj zaključak

dužnici vide svoj interes u pokretanju ovog postupka koji vjerovnici ne mogu ni pokrenuti niti sprječiti.

Načelno gledano, bolje je da dužnik koji će dugoročno propasti i uzrokovati mnogima probleme učini nešto, nego da ostane u *statusu quo*.

Mnogi će danas primijetiti da su vjerovnici oštećeni jer im je ponegdje bez njihove volje potraživanje smanjeno, odgođeno ili pretvoreno u kapital. Nominalno je to točno. Međutim, u usporedbi s rezultatom koji je stečaj nudio vjerovnicima, ta istina dobiva drugačiji izgled.

Stečajni gubitnici

Na primjer, građevinski je sektor danas pretežno u predstecaju, mnogi su vjerovnici nezadovoljni planovima dužnika. Možda bi današnji vjerovnici tog sektora imali racionalniji pogled kad bi im nekadašnji vjerovnici građevinskih tvrtki u stečaju pojasnili što su dobili u stečaju. Primjeri stečajeva su Međimurje visokogradnja, Novogradnja, Radnik Novska, Konstruktor Rijeka, GP Dubrovnik, Gradogradnja i dr. Nitko nije kriv, kriva je činjenica da su svi ti stečajevi pokrenuti kad je bilo kasno i kad se više nije moglo osigurati namirenje, a pogotovo ne spasiti poslovanje.

Vjerujem da bi se vjerovnici iz tih stečajeva rado mijenjali s "oštećenim vjerovnicima" sada iz predstecaja. Dužnik pokreće stečaj kad nema što izgubiti, a predstecaj i kad želi nešto spasiti. Osim same primjene zakona, dobar je efekt ipak brže rješavanje nego što je to u stečaju. Čak je i loše brzo rješenje poslovno mnogo prihvatljivije nego dobro zakašnjelo rješenje. Pravosuđe nažalost još nije našlo adekvatna rješenja za ubrzano gospodarstvo. Rješenja koja su višegodišnja i vrlo neizvjesna ne mogu biti oslonac gospodarstvu, iako su pravilna i zakonita.

Loše strane zakona

Kad je o lošim stranama riječ, kao i u svakom mladom zakonu, ni u ovom nije teško naći praznine i proturječnosti. Neka loša rješenja konstruktivno je istaknuti radi javne rasprave.

Primjerice, pitanje utvrđivanja tražbina može biti dvojbeno jer dužnik "presuđuje", a osporeni vjerovnik može

nakon žalbe ići u parnicu i/ili upravni spor. Takav vjerovnik nema rezerviran status nakon parnice. Nije jasno može li čak ostvariti prava "ispred" ostalih nagođenih vjerovnika, ako ga sud prihvati kao vjerovnika koji nije obuhvaćen nagodbom. Nastavak istog pitanja je što ako dužnik prizna tražbinu koja ne postoji, radi potrebnih glasova na primjer? U stečaju primjerice vjerovnici imaju pravo osporiti takvu tražbinu.

Pitanje prava glasa sudužnika novim je zakonom dijelom riješeno, ali je dovelo u neobičan položaj banke koje su zbog vlastitih tražbina mogli preglasati dužnikovi sudužnici.

Tražbinu vjerovnika može utvrditi i dužnik bez prijave vjerovnika, ali nije jasno u kojem roku i što ako dužnik tijekom postupka odustane od ranijeg utvrđenja. Veći bi se stupanj sigurnosti postigao kad bi se aktivna prijava vjerovnika u roku uvjetovala za priznanje tražbine, čime bi se izbjeglo naknadno povećavanje priznatih tražbina, radi izbjegavanja omjera od 25 posto osporenih.

Prema zakonu se vjerovnici dijele u tri grupe, međutim zakon nije jasan može li se vjerovnike dijeliti po podgrupama s različitim pravima, kao što se počelo prakticirati.

Poslovanje dužnika tijekom predstecaja trebalo je biti osnovna prednost dužnika i jamstvo novim vjerovnicima (kao u stečaju). Međutim, praksa je pokazala nepovjerenje novih vjerovnika kroz uvjet avansnog plaćanja, što je suprotno cilju koji se htio postići deblokadom računa.

Otuđivanje imovine i propast planova

Otvoreno je pitanje i kako dužnik može ponuditi vjerodostojan plan, ako ne zna svoje obveze i ne zna što može očekivati od vjerovnika. Novi je zakon dijelom riješio pitanje korekcije plana nakon utvrđenja tražbina, što isključuje istodobno glasovanje o oba pitanja, ali nije riješio kako osigurati dužniku suradnju vjerovnika već u izradi plana. Mnogi vjerovnici svoje stavove nisu spremni odrediti dok ne vide ostale, čime se onemogućuje priprema plana. S druge strane, nedostaju i mehanizmi koji će vjerovnicima dati sigurnost prema kupcima kojima prodaju robu ili uslugu na odgodu, da neće lako iskoristiti predstecaj te diskontirati i odgoditi svoje obveze.

Prisilno ili dobrovoljno otuđivanje ili opterećivanje imovine dužnika tijekom predstecaja daljnja su pitanja koja nisu dostačno uređena i ne daju sigurnost vjerovnicima, ali ni dužniku.

Što se može očekivati od dužnikova plana koji se oslanja na imovinu koja je pokrivena razlučnim pravom kojeg se

vjerovnik nije odrekao? Odluka takvog vjerovnika da unoviči razlučno pravo je dopuštena, a može li tada plan opstati drugo je pitanje. Na primjer, u "slučaju Varteks", taj se odnos pokušava sanirati posebnim sporazumom s takvim vjerovnicima, što može biti poticaj za buduća zakonska rješenja.

Treba li osnovana žalba nepriznatog vjerovnika ponistići cijeli plan, ako njegovi glasovi nisu utjecali na rezultat glasovanja? Prva iskustava idu tim nekonstruktivnim smjerom, iako se pravo tog vjerovnika može zaštititi i rezervacijom imovine u planu za sporna prava.

Neprimjerene blagodati koje su iskoristili nesavjesni dužnici fingirajući predstečaj, da bi došli do besplatnog stečaja u kojem će vjerovnici vrlo teško zaštititi prava, samo je još jedna praznina koja treba dobiti odgovarajuće zakonsko rješenje.

Razlozi propasti stečajeva

Naravno da postoji mozaik razloga zašto stečaj kao naj-kompleksniji pravni postupak daje ili ne daje rezultate. Međutim, u hrvatskom su primjeru dvije činjenice bile okidač takvog stanja.

Prvo, institut blokade računa. Blokada računa nije uopće prihvaćen sustav u Europi (počevši od Austrije nadalje). Sustav blokade računa, tako da vjerovnik predajom ovršnog naloga banci dužnika čeka prispjeće sredstava kad ih nema i time blokira račun, na prvi je pogled vrlo smislen, pa i pravedan. Njime se dobiva transparentnost,

Mnogi misle da su vjerovnici oštećeni jer im je ponegdje potraživanje, bez njihove volje, smanjeno, odgođeno ili pretvoreno u kapital. Nominalno je to točno. Možda bi bili racionalniji kada bi im nekadašnji vjerovnici tvrtki u stečaju, npr. u građevinskom sektoru, pojasnili što su dobili u stečaju

zna se tko sve od vjerovnika čeka s dospjelim ovršnim nalozima, čak se uspostavlja i redoslijed radi izbjegavanja pogodovanja. Ovdje nije važna anomalija koju su nedavno zakon i Fina riješili kroz tzv. zastoj ovrhe, što je u naravi bila skrivena blokada.

Međutim, što je blokada računa uzrokovala? U nedostatku čvrstih propisa koji će osigurati da dužnik nakon 60 dana blokade riješi svoj status, uobičajeno je bilo poslovanje mjesecima i godinama uz blokadu računa. Čak su i neke tvrtke u većinskom državnom vlasništvu radile na taj način. To je vodilo u kaotičnu situaciju u kojoj se nije znalo tko su stvarni vjerovnici

Transparentnost sa zadrškom

Gospodarstvenicima je iznimno važno imati informacije o dužnicima koji su pokrenuli predstečajne nagodbe, ali Fina te podatke ne objavljuje

Finina je transparentnost načelno bila osvježenje ukupnom sustavu i dobra strana predstečajnog zakona. Ipak, postavilo se pitanje je li ta transparentnost takva kakva doista može biti.

Zašto na Fininoj web-stranici nema podataka o dužnicima koji su pokrenuli postupak predstečajne nagodbe? Gospodarstvenicima je to iznimno važno pitanje. Nije potrebno obrazlagati što dobavljaču ili bilo kome drugom znači činjenica da je njegov partner pokrenuo ovaj postupak. Naravno da je to opravdan razlog za reviziju uvjeta poslovanja, osobito kad je riječ o davanju robe na odgodu plaćanja, ali i o sigurnosti ispunjenja ugovornih obveza.

Za donošenje poslovne odluke, to je iznimno relevantna činjenica. Fina tu činjenicu nije učinila pravodobno dostupnom uz prilično birokratsko obrazloženje da će "podaci o postupcima predstečajne na-

godbe biti vidljivi na web-stranici u trenutku kad nagodbena vijeća donesi zaključak kojim pozivaju dužnika na dopunu dokumentacije, odluku o otvaranju postupka predstečajne nagodbe ili odluku o odbacivanju prijedloga za otvaranje predstečajne nagodbe". Fina je tako u ovoj bitnoj fazi anulirala transparentnost. Da bi ona bila potpuna i učinkovita, treba postojati od početka. Pravilna i pravodobna informacija daje sigurnost i pouzdanost svakom sustavu, a ovdje je nužna. Većina se postupaka objavljuje prosječno nakon 30 do 60 dana od dana predaje prijedloga, osim ako se ne donosi privremena mjera. U tom se razdoblju stvaraju obvezne koje bi logično bile izbjegnute ili drukčije ugovorene da je Fina omogućila informaciju. Sustav grunitovnice dokazao je da je to operativno moguće od prvog dana.

Ipak prednost sudu

Kad prođe prvi val velike nelikvidnosti i padne broj predstečajnih postupaka, ne bi bilo loše postupke u cijelosti prepusti sudu

Pravna struka načelno ne podržava uključivanje Fine u predstečajno postupanje. Gospodarstvenici su neutralni, nije im važno tko će u sustavu voditi postupke, ako će od njih imati pozitivne rezultate. Ipak, objektivno, "hibridni postupak" dugoročno nije kvalitetno rješenje. Ovako složen postupak nikad neće moći doći visoku razinu kvalitete, ako će ga u prvom dijelu voditi tijelo iz jednog sustava (upravnog), a u drugom iz drugog (sudskog). Prirodno će dolaziti do neusklađenosti.

Još nisu jasne temeljne stvari, kao primjerice kakav je utjecaj Upravnog suda koji nastupa nakon upravnog postupka na drugostupanjski Visoki trgovački sud i obratno. Da će se voditi paralelni postupci na tim sudovima, nema dvojbe. Uostalom, vrlo su rijetki i danas potpuno marginalni postupci u kojima se upravni postupak pomaže sudskim postupkom.

Ne bi bilo nerazumno prihvatići stav da se postupci u cijelosti prepuste sudu, čim prođe prvi val i broj postupaka padne na znatno nižu razinu. To ne bi značilo poraz Fine i pobedu suda, nego bi to značilo da je Fina odradila onu količinu koju sud nije mogao, manjom kvalitetom, ali moguće da drukčije nije ni moglo.

Međutim, ako se želi kvalitetan postupak koji će ostati stalni oslonac posrpskim kompanijama, ali i njihovim vjerovnicima, tada im treba ponuditi sigurnost. To može jamčiti sud, ali tada pravila za sud neće moći biti stečajna, nego predstečajna.

To znači da se rezultati mjere i vremenski. Nije dovoljno da je odluka pravilna, ako nije pravodobna. Samo živi pacijenti mogu svjedočiti o uspješnim operacijama. U poslu se pravodobnost svakako ne mjeri godinama, kako se to zbog raznih okolnosti uvriježilo na sudu.

koji se namiruju cesijama, a tko su možda naivni vjerovnici koji čekaju na blokadi računa – deblokiranje koje često i ne dođe.

Naravno da stečaj nakon višegodišnjeg poslovanja preko blokade računa nije mogao dati rezultate jer je sva imovina bila opterećena ili otuđena, a poslovanje se vodilo iz tekućih priljeva, preusmjerena na tekuće vjerovnike.

Na takvo legalizirano nepravilno poslovanje naslonila se činjenica da zakon nije dao motiv ni dužniku ni vjerov-

niku da inicira stečaj i rezultat je bio to da se on otvaraо kada više nije mogao donijeti gotovo nikakav rezultat. Ponovno se dokazalo da nikakva obveza ili čak sankcija ne motivira na primjenu zakona, motiv je prije svega interes, korist. U tome ne mora biti ništa loše, ako se primjerno uravnoteži s interesima ostalih sudionika. Tu je stečaj izgubio svoju šansu.

Po zakonu iz 1934.!

Predstečajni zakon do posljednje je izmjene određivao da će sud primjenjivati parnični zakon. Javnost nije primijetila tu zakonsku promjenu, međutim činjenica je da se novi predstečajni postupci na sudu moraju voditi po tzv. izvanparničnim pravilima. Što ta promjena može donijeti, možda bi se moglo zaključiti iz činjenice da je Zakon o izvanparničnom postupku koji se danas primjenjuje donesen 1934. godine. Da ne bi izgledalo kao tiskarska pogreška, pojasnit će da je taj zakon donesen prije II. svjetskog rata. Taj propis svakako nije adekvatan današnjem vremenu, iako mu se ne može oduzeti ni priznanje za dugovječnost.

Međutim, to nije samo zanimljivost predstečaja, jer se i stečaj vodi po tim pravilima, ali uz dopunu parničnih pravila koja su sad izostavljena. No, u stečajnom postupku sud nije dužan ispitati zakonitost prethodno vođenog upravnog postupka. Složena, a pre malo definirana uloga suda u predstečaju je očita. Sud doduše ima na raspolaganju mnoge odluke, ali kriteriji za te odluke nisu jasni.

Potvrda ili ovjera nagodbe nije jedina uloga suda, jer bi on tada imao ceremonijalnu ovlast. Sud može primjetiti prijedlog nagodbe i odbaciti, ali i prekinuti postupak do ispunjenja neke relevantne okolnosti. Ipak, sudovi još nemaju jasno utvrđenu ulogu, a neće ni imati dok se ovlasti suda zakonom ne odrede jasnije. Jedan članak zakona svakako za to nije dovoljan. Do kraja srpnja odbijeno je ili odbačeno samo nekoliko nagodbi s Fine pa se može zaključiti da sud u pravilu prihvata prijedloge koji su prošli upravni postupak, ako dužnik i vjerovnici i na sudu provedu tražene radnje.

Nakon neuspjele nagodbe – apsurd

Ne bi trebalo od suda očekivati redovnu potvrdu nagodbe jer ako su svi postupci bespjekorno provedeni, tada je kontrola suda suvišna.

Praksa je također pokazala i prve apsурde nakon neuspjele nagodbe. Primjerice, odbijen je prijedlog daljnog stečaja, iako je to jedina moguća opcija, jer je u predstečaju prekinuta blokada dužnika te je time izgubljen ste-

čajni razlog – insolventnost, koji se jedini lako dokazuje i koji je ujedno bio razlog za predstečaj. Prezaduženost i nelikvidnost razlozi su čije utvrđenje može izazvati i sporove, bude li to potrebno u određenim slučajevima.

Ovaj absurd sam po sebi nije značajan, ali odlično oslikava kompleksnost, zapravo maštovitost situacija koje će se sve dogoditi u predstečaju. Najteže je pravno objasniti što će se događati ako se kasnije neće moći utvrditi uzrok zbog kojeg se sklopljena nagodba neće do kraja (ili uopće) ispuniti. Koja su tada prava vjerovnika, starih, novih, djelomično namirenih vjerovnika, sve u odnosu na dužnika koji je možda prošao dokapitalizaciju i nekoliko podjela društva pa i druge statusne promjene. Promjene uprave u tom razdoblju i pitanje odgovornosti u tom kontekstu problem čini dodatno zanimljivim. Struci je tada jedini izlaz da se svemu pristupa s posebnim entuzijazmom jer su rijetki odnosi koji nude kombinatoriku kao nagodba više

Tko se želio dogovoriti s vjerovnicima radio je to i bez zakona. Zvuči logično, ali nije točno. Gospodarska je praksa u recesiji pokazala da dogovori dužnika s vjerovnicima u pravilu ne uspijevaju i završavaju stečajem

sudionika, na dugi rok, uz različite uvjete, gdje malo tko ostaje u početnom statusu i obliku, a sve uz primjenu raznih propisa – koji su u stalnoj mijeni.

Poduzetnici možda na isti problem neće gledati s toliko simpatija, ali prošli su sve pa će i to. Sudovi još nisu u toj fazi, ali će i njima neizostavno doći, a tada će doista biti potrebno da se sudska pravila pojasne i usklade. ■